

SAJUNGOS VYRIAUSIASIS
ĮGALIOJOTINIS UŽSIENIO
REIKALAMS IR
SAUGUMO POLITIKAI

Briuselis, 2020 07 22
JOIN(2020) 13 final

BENDRA ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI
YPATINGASIS ADMINISTRACINIS KINIJOS REGIONAS HONKONGAS.
2019 M. METINĖ ATASKAITA

BENDRA ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI
YPATINGASIS ADMINISTRACINIS KINIJOS REGIONAS HONKONGAS.

2019 M. METINĖ ATASKAITA

Santrauka

Nuo 1997 m., kai Honkongas buvo perduotas Kinijos Liaudies Respublikai (KLR), Europos Sąjunga (ES) ir jos valstybės narės atidžiai stebi Ypatingojo Administracinio Kinijos Regiono (YAR) Honkongo politinę ir ekonominę raidą. ES nuosekliai laikosi politikos „viena Kinija“ ir palaiko principą „viena šalis – dvi sistemos“ bei jo įgyvendinimą. Vykdydama 1997 m. Europos Parlamente priimtą įsipareigojimą, Komisija teikia metinę Honkongo raidos ataskaitą. Tai – 22-oji ataskaita; joje aptariami 2019 m.

2019 m. buvo itin sunkūs metai Honkongui – vyravo ilgalaikiai neramumai, pirmiausia kilę dėl pasiūlymų iš dalies pakeisti įstatymą, kuriuo reglamentuojama ekstradicija; pirmasis jų svarstymas Teisėkūros taryboje vyko 2019 m. balandžio 3 d. Antroje metų pusėje vyko didelės demonstracijos, protestai, neišvengta su tuo susijusio smurto, universitetų apgulčių, vandalizmo, be to, sutrikdyta transporto tinklų bei oro uosto veikla ir kiti kasdienio gyvenimo aspektai. Protestuotojai išreiškė penkis reikalavimus Honkongo vyriausybei. Neramumai kilo dėl nerimo tiek politikos, tiek socialinėje ir ekonomikos srityse. Reaguodama vyriausybė panaikino ekstradicijos aktą ir pirmą kartą nuo 1967 m. pasinaudojo specialiaisiais įgaliojimais, kad būtų pradėtas taikyti įstatymas, kuriuo draudžiama viešoje vietoje dėvėti kaukes, taip pat ribotai išitraukė į bendruomenės dialogą su protestų judėjimo dalyviais. Protestuotojų reikalavimas įsteigti plataus masto tyrimų komisiją buvo pagrįstas įtarimais dėl policijos piktnaudžiavimo, tačiau Honkongo vyriausybė atsisakė įsteigti tokią nepriklausomą komisiją. Nepriklausoma skundų dėl policijos veiksmų taryba atlieka kelių atvejų dėl įtariamo policijos piktnaudžiavimo peržiūrą ir 2020 m. pradžioje turėjo paskelbti pirminę ataskaitą, tačiau kilo abejonių dėl jos įgaliojimų tinkamumo.

Taikus elgesys per rajonų tarybų rinkimus lapkričio mėn. įžiebė viltį dėl smurto sumažėjimo. Kaip niekad aktyvus dalyvavimas rinkimuose (71,2 proc.) buvo įrodymas, kad Honkongo gyventojams svarbios jų demokratinės teisės. Po rinkimų iki metų pabaigos tęsėsi daugiausia taikūs masiniai protestai ir įvyko keli smurtiniai incidentai.

ES toliau ragina YAR Honkongą ir centrinės vyriausybės institucijas atnaujinti rinkimų reformą, kaip įtvirtinta Pagrindiniame įstatyme, ir susitarti dėl demokratiškos, sąžiningos, atviros ir skaidrios rinkimų sistemos. Visuotinė rinkimų teisė padėtų Honkongo vyriausybei įgyti didesnę visuomenės paramą ir didesnę teisėtumą, o tai būtų naudinga siekiant Honkongo ekonominių tikslų ir sprendžiant socialines bei ekonomines problemas. Siekiant ilgesniam laikotarpiui užtikrinti Honkongo stabilumą, reikia įtikinamo atsako į protestų metu išreikštas nuoskaudas.

Sustiprėjo nuogastavimas dėl principo „viena šalis – dvi sistemos“ ir Honkongo autonomijos silpnėjimo. Apskritai Honkonge toliau puoselėjamos pagrindinės laisvės, o teisinės valstybės principas ir teisminių institucijų nepriklausomumas išlieka pagrindinės apsaugos priemonės. Vis dėlto buvo nerimą keliančių tendencijų, susijusių su žodžio laisve, ypač vykstant protestams. Lapkričio 18 d. Aukštojo teismo sprendimas dėl įstatymo, kuriuo draudžiama viešoje vietoje dėvėti kaukes, prieštaravimo konstitucijai paskatino Pekiną išsakyti pastabas, esą Honkongo teismai negali priimti sprendimų dėl Honkongo teisės aktų atitikties konstitucijai ir Pagrindiniam įstatymui. Bet kokie veiksmai siekiant sumažinti teismų

prerogatyvas šiuo atžvilgiu pakenktų Honkongui suteiktai autonomijai, įskaitant jo teisminių institucijų nepriklausomumą ir teisinės valstybės principą. Kovos su korupcija sistema išliko aktyvi ir atspari.

Ekonomikos atžvilgiu 2019 m. buvo sunkūs metai Honkongui – 1,2 proc. sumažėjo BVP ir pirmą kartą per 15 metų patirtas biudžeto deficitas. Tai daugiausia lėmė jau 2018 m. pabaigoje veikę išorės veiksniai, t. y. Kinijos ekonomikos sulėtėjimas ir JAV ir Kinijos prekybos ginčas, tačiau lemiamą poveikį, ypač su turizmu susijusiems sektoriams, turėjo neramumai 2019 m. antroje pusėje. Vis dėlto Honkongas turi didelius fiskalinius ir užsienio valiutos rezervus, dėl kurių jis gali išsilaikyti sudėtingomis aplinkybėmis, užtikrinti valiutos stabilumą ir remti verslą. Honkongo finansų ir bankų sektoriai išlieka atsparūs ir itin kompetentingi – dėl to jis gali išlikti pirmasis pasaulyje pradinio viešo akcijų platinimo (PVAP) centras ir išvengti panikos nulemtu kapitalo išvežimo.

Ekonominė padėtis ir neramumai skirtingai paveikė Europos verslo bendruomenę Honkonge. Europos įmonės daugiausia taiko delsimo metodą, tačiau yra labai susirūpinusios dėl politinės aklavietės, smurto ir verslui daromo precedento neturinčio spaudimo. Europos verslo bendruomenė labai vertina tvirtą Honkongo teisės sistemą, teisminių institucijų nepriklausomumą, pagrindines teises ir laisves, taip pat verslo aplinką be politinio kišimosi kaip pagrindinius regiono konkurencingumo aspektus. Bet koks šių aspektų susilpnėjimas darytų neigiamą poveikį Honkongo patrauklumui šiuo atžvilgiu ir jo pranašumui prieš kitus verslo centrus.

ES per metus paskelbė kelis pareiškimus ir deklaracijas. ES atstovas spaudai paskelbė tris pareiškimus – birželio 12 d., liepos 1 d. ir rugpjūčio 13 d. Vyriausioji įgaliotinė paskelbė tris deklaracijas Europos Sąjungos vardu – rugpjūčio 17 d., spalio 2 d. ir lapkričio 18 d. Šiose deklaracijose buvo pabrėžiamos problemos, įskaitant būtinybę:

- atsisakyti smurto,
- dalyvauti įtraukiamame dialoge, pabrėžiant Europos Sąjungos ketinimą remti subjektus, kurie ketina imtis veiksmų siekdami sušvelninti padėtį ir pradėti tokį dialogą,
- užtikrinti pagarbą pagrindinėms laisvėms,
- pradėti išsamų smurto, jėgos naudojimo ir pagrindinių protestų priežasčių tyrimą.

Liepos 18 d. Europos Parlamentas surengė diskusiją apie Honkongą ir priėmė rezoliuciją dėl jo padėties.

Politinė raida

2019 m. itin svarbi buvo diskusija dėl **Teisės akto dėl besislapstančių nusikaltėlių ir savitarpio teisinės pagalbos baudžiamosiose bylose (ekstradicijos akto)** ir vyko masiniai protestai, kilę dėl pasiūlytos priemonės. 2019 m. vasario mėn. Honkongo saugumo biuras pateikė pasiūlymą siekdamas sudaryti sąlygas nusikaltėlių ekstradicijai į Kiniją, Taivaną ir kitas vietas. Tai, kad nebuvo pagrindo vykdyti Honkongo piliečio, kuriam pateikti kaltinimai dėl tyčinio nužudymo, ekstradicijos į Taivaną, buvo nurodoma kaip vienas iš reformos motyvų.

Ekstradicijos aktą smarkiai kritikavo teisinių profesijų atstovai, verslo atstovai ir pilietinė visuomenė. Pagrindinė kritikos priežastis susijusi su tuo, kad pradinis projektas apėmė įvairius nusikaltimus, jame nebuvo numatytas siūlomų ekstradicijos atvejų pakankamas tikrinimas ir kad žemyninė teisė sistema neužtikrinama tinkama žmogaus teisių apsauga ir tinkamas procesas. Reaguodama Honkongo vyriausybė peržiūrėjo pasiūlymą, sutrumpino nusikaltimų, už kuriuos taikoma ekstradicija, sąrašą nuo 46 iki 37 ir patikslino, kad

nusikaltimai, už kuriuos taikoma ekstradicija, turi būti baudžiami įkalinimu daugiau kaip trejiems metams. Suintensyvėjo visuomenės pasipriešinimas pasiūlymui – organizuoti dideli protestai ir vyko intensyvios Teisėkūros tarybos diskusijos.

Didėjant priešinimuisi šiuo klausimu, administracija apribojo teisės akto projekto nagrinėjimą Teisėkūros tarybos komitete. Į aktą įtraukus papildomų apsaugos priemonių, visuomenės pasipriešinimas nesumažėjo. Pilietinis žmogaus teisių frontas pareiškė, kad birželio 9 d. vykusiose eitynėse dalyvavo milijonas žmonių. Birželio 15 d. vyriausybės vadovė Carrie Lam pranešė, kad ekstradicijos akto svarstymas laikinai atidedamas, bet jo neatsisakoma. Pranešama, kad kitose birželio 16 d. vykusiose eitynėse žygiavo du milijonai dalyvių; tai didžiausias toks susibūrimas Honkongo istorijoje. Abejos eitynės buvo taikios. Po to protestuotojų dėmesio centre atsidūrė Teisėkūros tarybos pastatas ir kiti vyriausybės pastatai. Liepos 1 d. keli protestuotojai apiplėšė Teisėkūros tarybos pastatą ir padarė daug žalos, po kurios pastatas buvo uždarytas trims mėnesiams. Po to, kai grupė veidus po kaukėmis slepiančių vyrų geležinkelio stotyje Juen Longe įvykdė smurtinius išpuolius prieš keleivius, kilo visuomenės nepasitenkinimas. Išpuolis įvykdytas po eitynių prieš ekstradicijos aktą ir po įspėjimų, kad protestuotojai susilauks atpildo, jei atvyks į Juen Longą. Policija susilaukė didelės kritikos už tai, kad laiku neįsikišo sutramdyti smurto. Šį incidentą šiuo metu tiria Nepriklausoma skundų dėl policijos veiksmų taryba.

Aktas buvo visiškai ir oficialiai panaikintas tik spalio 23 d. Birželio mėn. suteikus dalinę koncesiją nepavyko nuslopinti protestų ir dabar protestuotojai išreiškė penkis reikalavimus:

1. oficialiai panaikinti aktą;
2. įsteigti nepriklausomą tyrimų komisiją, kad ji ištirtų klausimus, įskaitant įtariamą policijos piktnaudžiavimą neramumų metu;
3. valdžios institucijoms nebevartoti žodžio „riaušės“ protestams apibūdinti, nes už šį nusikaltimą taikoma 10 metų įkalinimo bausmė;
4. paskelbti amnestiją areštuotiems asmenims ir
5. pradėti taikyti visuotinę rinkimų teisę renkant vyriausybės vadovą ir Teisėkūros tarybą laikantis Pagrindinio įstatymo nuostatų.

Vykdant protestus pasikeitė protestų, kurie neturi lyderių, bet yra gerai organizuoti, judėjimo taktika. Be nuolatinių leidžiamų ir neleidžiamų protestų ir eitynių, periodiškai buvo blokuojama Honkongo transporto sistema. Nuo liepos iki rugsėjo mėn. vykę masiniai sėdimieji streikai ir protestai tarptautiniame oro uoste labai sutrukdė teikti paslaugas ir dėl jų pradėti taikyti apribojimai patekti į terminalus. Visuomeninio transporto sistema buvo vienas iš pagrindinių taikinių vykdant sutrikdymo ir vandalizmo veiklą, atsižvelgiant į protestuotojų teigimą, kad už sistemos veikimą atsakinga korporacija slapta bendradarbiauja su vyriausybe, siekdama sustabdyti protestus, pavyzdžiui, uždarydama stotis protesto vietose. Verslo grandinės, kurių savininkai arba valdytojai, manoma, reiškia simpatiją Pekinui, taip pat tapo vandalizmo taikiniu.

Kai kuriuos protestus lydėjo nuolatinis ir didelis smurtas – buvo mėtomi Molotovo kokteiliai ir svaidomi kiti objektai. Nuogąstaujama dėl kai kurių asmenų radikalėjimo protestų judėjime. Policijos pareigūnai dažnai naudojo ašarines dujas, gumines kulkas ir maišelio pavidalo kulkas. Taip pat buvo šaudoma kovinėmis kulkomis. Per metus buvo rasti keli savadarbiai sprogstamieji užtaisai. Lapkričio mėn. vienas protestuotojas patyrė rimtų sužalojimų po to, kai jį į pilvą pašovė policijos pareigūnai, vienas protestuotojas žuvo iškritęs iš automobilių stovėjimo aikštelės ir vienas vyras buvo rimtai sužalotas, nes buvo padegtas po ginčų su protestuotojais.

Buvo pareikšta **daug įtarimų dėl teisėsaugos institucijų peržengtų ribų ir piktnaudžiavimo.** Kai kurie tokio piktnaudžiavimo incidentai buvo užfiksuoti vaizdo

kameromis. Įtarimus tiria Nepriklausoma skundų dėl policijos veiksmų taryba, kuriai pavesta iki 2020 m. pradžios parengti viešą ataskaitą dėl to, kaip pajėgos elgėsi protestų metu. Daug protestuose dalyvaujančių asmenų nepasitiki Nepriklausoma skundų dėl policijos veiksmų taryba; pasitikėjimas ja sumažėjo dėl penkių tarptautinių ekspertų, kuriuos 2019 m. rugsėjo mėn. paskyrė vyriausybė padėti tarybai, atsistatydinimo. Šie ekspertai viešai pareiškė, kad Nepriklausomai skundų dėl policijos veiksmų tarybai trūksta tinkamų tyrimo įgaliojimų ir pajėgumų. Nepriklausomos skundų dėl policijos veiksmų tarybos tarpinės ataskaitos paskelbimas buvo atidėtas, nes buvo laukiama teisminės peržiūros siekiant įvertinti, ar Nepriklausoma skundų dėl policijos veiksmų taryba turi reikiamus įgaliojimus atlikti su pilietiniais neramumais susijusius tyrimus.

Lapkričio mėn. **protestuotojai užėmė universitetų teritorijas**. Kinijos universitete ir Politechnikos universitete vyko susirėmimai su policija, ir jie kelias dienas buvo apgulti. Daug asmenų buvo sužaloti ir daug – areštuoti. Keli iškilūs pilietinės visuomenės veikėjai, įskaitant tuos, kurie tradiciškai yra artimi Pekinui, ėmėsi veiksmų, siekdami tarpininkauti tarp policijos ir protestuotojų, užtikrindami saugų perėjimą keliems protestuotojams. Kilo didelis susirūpinimas dėl medicinos darbuotojų, teikiančių skubią medicininę pagalbą Politechnikos universitete, areštavimo ir netinkamo elgesio su jais; buvo pažymėta, kad dėl to sužaloti protestuotojai negalėjo kreiptis į gydytoją ir taip buvo pažeistos humanitarinės normos. Dėl pastatams padarytos žalos ir karštligiškos atmosferos buvo sutrumpintas universiteto semestras ir pradėta vykdyti nuotolinį mokymąsi. Po rajonų tarybų rinkimų lapkričio mėn. prasidėjo ramesnis laikotarpis gruodžio mėn., per kurį vyko daugiausia taikūs masiniai protestai ir eitynės. Policija parodė, kad yra geriau pasiruošusi leisti susibūrimus, o Pilietiniam žmogaus teisių frontui pirmą kartą nuo rugpjūčio mėn. leista organizuoti eitynes. Protestų judėjimas ir toliau buvo plačiai remiamas: eitynių dalyvių skaičius išliko didelis; Pilietinio žmogaus teisių fronto duomenimis, JT Žmogaus teisių dienos proga gruodžio 8 d. surengtose eitynėse dalyvavo 800 tūkst. žmonių.

Atsakydama į ilgalaikius neramumus Honkongo vyriausybė, be kita ko, pasinaudojo plataus masto specialiaisiais įgaliojimais, kurie buvo suteikti kolonijiniu laikotarpiu. Spalio mėn. vyriausybės vadovė Taryboje pasitelkė 1922 m. nepaprastosios padėties reglamentavimo potvarkį, kad pradėtų taikyti reglamentą, kuriuo nuo spalio 5 d. būtų draudžiama dėti veido kaukes viešuose susibūrimuose (Reglamentas dėl draudimo dengti veidą). Taip pirmą kartą nuo 1967 m. pasinaudota šiais įgaliojimais. Nors šis žingsnis pritraukė daugumos valdžią remiančių politinių jėgų paramą, jis taip pat sulaukė griežtos kritikos dėl su juo susijusio asmenų laisvių varžymo, dėl to, kad neįmanoma užtikrinti jo vykdymo ir kad įstatymų leidėjams nesuteikiami tikrinimo įgaliojimai.

Po teisinės kovos lapkričio 18 d. Aukštasis teismas nustatė, kad reglamentas nesuderinamas su Pagrindiniu įstatymu ir kad su įstatymu susiję teisių apribojimai laikomi neproporcingais teisėtiems vyriausybės tikslams. Vis dar laukiama Kasacinio teismo sprendimo šiuo klausimu.

Rugsėjo 26 d. per kol kas vienintelį iki šiol įvykusį **viešą dialogą su visuomene** Carrie Lam sulaukė griežtų klausimų iš 150 visuomenės atstovų. Administracijos Politikos inovacijų ir koordinavimo biure įsteigtas Dialogo biuras, skirtas dialogo siekiams valdyti. Tarptautiniai partneriai, įskaitant ES, skatino dėti pastangas stiprinti dialogą, kad būtų sušvelninta situacija. Pilietinė visuomenė taip pat siekė skatinti dialogą.

Lapkričio 21 d. JAV kongresas priėmė **JAV žmogaus teisių ir demokratijos Honkonge aktą** ir Honkongo apsaugos aktą. Kinijos Liaudies Respublikos vyriausybė ir Honkongo administracija griežtai sukritikavo šį veiksmą. Tačiau daug protesto dalyvių jį įvertino teigiamai. Akte numatomas reguliarus vertinimas, koku lygiu saugoma Honkongo autonomija, ir jis siejamas su specialiu prekybos statusu, kurį JAV suteikė Honkongui; aktu

taip pat nustatomas pagrindas galimoms sankcijoms, kurios yra taikomos asmenims, pažeidžiantiems žmogaus teises Honkonge. Apsaugos aktu draudžiamas tam tikrų teisėsaugos priemonių eksportas į Honkongą.

Lapkričio 24 d. įvyko **rajonų tarybų rinkimai**, nors kai kurie protestų dalyviai baiminosi, kad dėl neramumų rinkimai gali būti sustabdyti. Kampanijos laikotarpiu smurto buvo – kai kurie kandidatai fiziškai užpulti ir buvo vandalizmo partijų patalpose atvejų. Vis dėlto patys rinkimai vyko taikiai ir dalyvavimas rinkimuose buvo kaip niekad aktyvus – 71,2 proc. Demokratinė partijų atstovai užsitikrino 395 vietas iš 452 ir 17 iš 18 tarybų valdžią. Rajonų tarybos turi tik ribotus patariamuosius ir politikos įgaliojimus ir valdo didelius biudžetus. Tačiau rajonų tarybų nariai sprendžia dėl 117 iš 1 200 vietų rinkimų komitete, kuris renka vyriausybės vadovą, o demokratijos frakcija rinkimų komitete dabar yra sustiprinta prieš kitą, 2022 m. numatomą vyriausybės vadovo paskyrimą.

Neramumai ir vyriausybės atsakas į juos turėjo įtakos tam, kaip visuomenė palaiko administraciją. Iš viešosios nuomonės tyrimo rezultatų, kurie buvo paskelbti spalio mėn., matyti, kad vyriausybės vadovės teigiamo vertinimo reitingas nukrito iki rekordiškai žemo lygio – 20,2 proc. Artėjant metų pabaigai atlikus kitus tyrimus išryškėjo neigiamas protestų poveikis visuomenės pasitikėjimui valdžios institucijomis.

Atsižvelgdama į per metus įvykusius pokyčius Honkonge ES paskelbė kelis pareiškimus ir deklaracijas. Lapkričio 18 d., spalio 2 d. ir rugpjūčio 17 d. Sąjungos vyriausioji įgaliotinė užsienio reikalams ir saugumo politikai paskelbė deklaracijas ES vardu. Rugpjūčio 17 d. paskelbtas bendras pareiškimas su Kanados užsienio reikalų ministru. Vyriausiosios įgaliotinės atstovas spaudai paskelbė pareiškimus rugpjūčio 13 d., liepos 1 d. ir birželio 12 d. Liepos 18 d. Europos Parlamentas surengė skubią diskusiją apie padėtį Honkonge ir priėmė rezoliuciją dėl šios padėties. Apie padėtį Honkonge užsiminta ES pareiškimuose JT Generalinės Asamblėjos Trečiajam komitetui ir JT Žmogaus teisių tarybai.

Teisės, laisvės ir lygios galimybės

Apsisprendimo teisės ar nepriklausomybės palaikymas ir toliau lėmė pašalinimą iš rinkimų procesų. Lapkričio 24 d. *Demosistō* partijos generalinis sekretorius Joshua Wongas buvo pašalintas iš kandidatų rajono tarybos rinkimuose. Jis – vienintelis diskvalifikuotas kandidatas iš 1 098 būsimų tarybų narių. Trijuose valdžios institucijoms skirtuose laiškuose ir atsakydamas į rinkimų pareigūno klausimus Joshua Wongas atsiribojo nuo anksčiau išreikštos paramos nepriklausomybei. Diskvalifikavimo paaiškinime rinkimų pareigūnas tvirtino, kad nei J. Wongas, nei *Demosistō* partija iš tikrųjų nepakeitė savo požiūrio dėl nepriklausomybės.

2019 m. rugsėjo mėn. Aukštasis teismas nagrinėjo Agnes Chow pašalinimą iš papildomų rinkimų į Teisėkūros tarybą 2018 m. dėl jos ryšių su *Demosistō* partija ir partijos išreiškiamo pritarimo apsisprendimo teisei. Aukštasis teismas priėmė sprendimą A. Chow peticijos naudai remdamasis procesinėmis priežastimis, kad jai nebuvo suteiktos lygios galimybės atsakyti į tvirtinimą, kad ji nesilaikytų Pagrindinio įstatymo. Teisėjas nusprendė, kad buvo „pažeistas teisingumo reikalavimo arba teisingos procedūros principas“. Tačiau savo sprendime jis pridūrė, kad apsisprendimo teisės ar nepriklausomybės palaikymas neatitiktų Pagrindinio įstatymo.

Hongkongo **žiniasklaida**, įskaitant internetinę žiniasklaidą, išlieka įvairi ir toliau naudojasi didele laisve. Vis dėlto esama susirūpinimo dėl politinės įtakos tam tikrai žiniasklaidai arba dėl vidinės cenzūros. Taip pat kilo susirūpinimas dėl įtariamo nusitaikymo į žurnalistus, įskaitant protestų metu policijos naudojamą smurtą, ir dėl žurnalistų darbo trukdymo vykstant neramumams. Užsienio korespondentų klubas ir Hongkongo žurnalistų asociacija paskelbė

pareiškimus¹ šiuo klausimu. Organizacijos „Žurnalistai be sienų“ sudarytame pasaulio spaudos laisvės indekse Honkongas užėmė 73 vietą.

Šiais viešosios tvarkos požiūriu sudėtingais metais **susirinkimų laisvės** iš esmės buvo paisoma – valdžios institucijos suteikė leidimus rengti daug protestų ir eitynių. Suintensyvėjus smurtui, atsisakymas suteikti leidimą burtis dėl saugumo priežasčių tapo dažnesniu reiškiniu. Vienas iš padarinių – dažnesni neleistini susibūrimai ir su jais susijusi protestuotojų ir policijos susirėmimo rizika.

LGBTI asmenų teisės. Naujasis Lygių galimybių komisijos pirmininkas Ricky'is Chu Man-kinas pabrėžė, kad bus dedamos pastangos gerinti kovos su diskriminacija priemonės, kad būtų saugomos LGBTI asmenų teisės. Šiuo metu teisės aktai dėl lygybės apima tik lyties, negalios, rasės ir šeiminių padėties aspektus. Ieškiniai, LGBTI aktyvistų pareikšti teismui, turėjo teigiamų rezultatų įgyvendinant teisės reformą. ES biuras prisijungė prie kitų misijų ir dalyvavo metiniame LGBTI parade.

Honkongas ir toliau investavo į pastangas spręsti **prekybos žmonėmis** problemą ir šiuo tikslu parengė veiksmų planą. Priemonėms, įskaitant galimų aukų nustatymą, teikiami papildomi ištekliai. Tai, kad Honkongas sprendamas prekybos žmonėmis problemą remiasi teisės aktų tinklu, o ne vienu teisės aktu, buvo paminėta kaip trūkumas. ES ir Honkongas toliau glaudžiai bendradarbiavo šiuo klausimu. Prekyba žmonėmis buvo aptarta per lapkričio mėn. vykusį metinį ES ir Honkongo struktūrinį dialogą. Ketvirtasis metinis ES ir Honkongo praktinis seminaras prekybos žmonėmis prevencijos klausimu, finansuojamas pagal ES TAIEX programą, vyko gruodžio 12–13 d. Jame buvo sprendžiami bendri nerimą keliantys klausimai, kaip antai bendradarbiavimas su pilietine visuomene ir privačiuoju sektoriumi ir prekyba vaikais.

Tebėra trūkumų siekiant užtikrinti veiksmingą **namų ūkio darbuotojų iš užsienio** teisinę apsaugą. Įstatymu nustatytas minimalusis darbo užmokestis tokiems darbuotojams netaikomas, reikalaujama, kad jie gyventų su savo darbdaviais, o praradę darbo vietą jie turi per dvi savaites susirasti darbą arba bus deportuoti. Vyriausybė ėmėsi tam tikrų veiksmų, kad išspręstų nerimą keliančius klausimus, įskaitant karštosios linijos įkūrimą namų ūkio darbuotojams iš užsienio, kurie siekia patarimo ir pagalbos. Be to, tokie darbuotojai atidžiau tikrinami, siekiant nustatyti prekybos žmonėmis ar priverčiamojo darbo atvejus. Rugsėjo 15 d. Kinijos universitete ES biuras suorganizavo filmo peržiūrą ir ekspertų diskusiją apie namų ūkio darbuotojų iš užsienio teises.

Skurdas ir nelygybė ir toliau kelia didelį susirūpinimą – apie 20 proc. gyventojų gyvena žemiau skurdo ribos. Labai nedaug asmenų gali įsigyti namus brangiausioje nekilnojamojo turto rinkoje pasaulyje ir beveik 45 proc. gyventojų gyvena nuomojamuose viešuosiuose būstuose. Spalio 16 d. savo politiniame pranešime vyriausybės vadovė paskelbė kelias priemones socialinėms ir ekonominėms problemoms spręsti.

Kovos su korupcija sistema išliko aktyvi ir atspari. Honkongas didžiuojasi labai griežtais skaidrumo ir kovos su korupcija priemonių standartais. Ir valdžios institucijos, ir politikos bei verslo sektoriaus veikėjai pripažįsta, jog skaidrumas yra gyvybiškai svarbus tam, kad Honkongas išsaugotų savo kaip tarptautinio verslo centro tvirtą padėtį.

¹ Abi organizacijos paskelbė specialius pareiškimus dėl smurto; visus juos galima rasti adresu https://www.fcchk.org/fcc-statements/?wpv_aux_current_post_id=1532&wpv_view_count=861-TCPID1532&wpv_paged=2.

Ekonominė raida

2019 m. smarkiai pablogėjo Honkongo ekonominė padėtis – BVP sumažėjo 1,2 proc. Pirmoje metų pusėje ir toliau vyko 2018 m. prasidėjęs ekonomikos lėtėjimas, dėl kurio per metus BVP išaugo tik 0,6 proc. Dėl to, kad Honkongas priklauso nuo prekybos ir tarptautinių finansų ir atlieka tarpininko tarp Kinijos ir viso pasaulio vaidmenį prekybos, verslo ir finansų srityse, jis yra itin pažeidžiamas išorės priešinių vėjų ir įvykių žemyninėje dalyje. Prasidėjus neramumams birželio mėn. Honkongo ekonomika patyrė nuosmukį ir antroje metų pusėje BVP sumažėjo 2,8 proc.

Dėl mažesnio žemių pardavimo, mokestinių pajamų ir padidėjusių išlaidų 2019 m. pabaigoje Honkongas užregistravo **pirmąjį biudžeto deficitą per 15 metų**. Rugsėjo mėn. bendrovė „Fitch Ratings“ Honkongo kredito reitingą sumažino iki AA (iš AA+) su neigiamą perspektyva, be to, bendrovė „Moody’s“ taip pat pakeitė Honkongo perspektyvą į neigiamą. Tačiau net ir sumažinus reitingą, teritorijos reitingai tvirtai išliko investiciniame reitinge, be to, Honkongas turi didelius fiskalinius rezervus, kurie sudaro apie 40 proc. jo BVP.

Honkongo **išorės prekybą** neigiamai paveikė sudėtingos išorės aplinkybės. Per metus prekių eksportas ir importas sumažėjo atitinkamai 4,1 proc. ir 6,5 proc. Tai savo ruožtu turėjo tolesnį poveikį su prekyba susijusių paslaugų sektoriams, kurie sudaro apie 20 proc. Honkongo užimtumo ir BVP. Be kita ko, antroje metų pusėje dėl neramumų smarkiai **sumažėjo mažmeninė prekyba** ir visus metus buvo 11,1 proc. mažesnė. Išorės prekyba, mažmeninė prekyba ir BVP augimas pradėjo silpnėti jau 2018 m. – iš to matyti, kad ekonomikos pagreitis sumažėjo daug anksčiau nei birželio mėn. prasidėję neramumai.

Vienas iš matomiausių neramumų padarinių – **sumažėjęs turistų skaičius**. Po birželio mėn. turistų, palyginti su ankstesniais metais, sumažėjo 39 proc. Tradiciškai apie 80 proc. turistų atvyksta iš žemyninės Kinijos ir skaičiuojama, kad jie sudaro maždaug 40 proc. visos mažmeninės prekybos mieste, ypač prabangos sektoriuje. Be mažmeninės prekybos, turistų sumažėjimas buvo labai juntamas ir apgyvendinimo, maisto, gėrimų ir transporto sektoriuose.

Nepaisant nuosmukio, **nedarbas** padidėjo tik nežymiai – nuo 2,8 proc. 2018 m. paskutinį ketvirtį iki 3,3 proc. 2019 m. paskutinį ketvirtį. Tačiau jeigu ekonomika nepagerės, darbo rinka galėtų patirti dar didesnę spaudimą. Infliacija buvo kontroliuojama – pagrindinė infliacija pagal VKI buvo 3 proc.

Nuo gegužės iki gruodžio mėn. **turto** kainos sumažėjo 4,5 proc., bet dėl geros metų pradžios per visus 2019 m. kainos padidėjo 5,4 proc. Honkongas tebėra vienas iš būsto pirkėjams mažiausiai prieinamų pasaulyje urbanistinių centrų. Vidutinis viešojo nuomojamo būsto laukimo laikas pailgėjo iki 5,4 metų.

Nors finansų sektorius buvo atsparesnis nei visa likusi ekonomika dėl didelio poveikio, kurį jam daro Kinija ir regionas, ir palyginti nedidelės vietos operacijų svarbos, jam nepavyko visiškai išvengti nuosmukio poveikio. Trečiąjį ketvirtį sumažėjo pradinis viešas akcijų platinimas, bet nuo rugsėjo mėn. atsigavo, įskaitant bendrovės „Alibaba“ plačiai paskelbtą antrinį sąrašą. Šiais metais Honkongas net išlaikė lyderio poziciją kaip pasaulyje pirmaujantis pradinio viešo akcijų platinimo centras. Tačiau dienos apyvarta rinkoje per metus sumažėjo 18,9 proc., o indeksas „Hang Seng“ atsiliko nuo kitų svarbių indeksų. Akcijų rinkos tendencijoms didelį poveikį darė pokyčiai žemyninėje Kinijoje ir tvyranti JAV ir Kinijos prekybos įtampa. Tačiau bankų sektorius išliko tvirtas ir bankų kapitalizacijos bei likvidumo lygmenys viršijo tarptautinius standartus. Honkongas taip pat turi didelius užsienio valiutos rezervus Honkongo dolerio valiutos valdybai remti ir jam beveik pavyko išvengti panikos nulemtą kapitalo išvežimo.

Honkongas ir toliau didino savo kaip **žaliojo finansavimo** centro regione žinomumą, remdamasis savo turto valdymo pramone ir vyriausybės remiama žaliojo finansavimo politika. 2019 m. gegužės mėn. jis surinko 1 mlrd. JAV dolerių pasitelkęs pirmąsias vyriausybės žaliasias obligacijas JAV doleriais. 2019 m. Honkongo valdžios institucijos taip pat daug dėmesio skyrė rinkos infrastruktūros plėtojimui (pvz., žaliojo finansavimo pajėgumų didinimui finansų įstaigose).

2019 m. įgyvendinta **audito reforma**, pertvarkant Finansinės atskaitomybės tarybą kaip nepriklausomą priežiūros įstaigą, reguliuojančią auditorių veiklą ir siekiančią perėjimo nuo savireguliacijos prie nepriklausomos priežiūros laikantis tarptautinių standartų. 2019 m. lapkričio mėn. SFC priėmė naują reguliavimo metodą, skirtą **prekybos virtualiuoju turto platformoms**, pagal kurį jos reguliuojamos savanoriškai. Licencijos gali būti suteikiamos tik operatoriams, atitinkantiems aukštus reguliavimo standartus. Dar labiau patobulinta sistema „**Faster Payment System**“ (FPS) su susietomis įvairių bankų e. pinigėmis, įskaitant mokėjimus ženminbi juaniais. Nors e. piniginės paslaugos teikiamos ir žemyninėje Kinijoje, kol kas negalimas joks sujungimas.

Kalbant apie **Honkongo vyriausybės paramą ekonomikai**, Honkongo pinigų institucija turėjo galimybę stebėti JAV federalinį rezervą ir per metus kelis kartus sumažino savo palūkanų normą. Be to, spalio mėn., siekiant remti bankų skolinimą, nuo 2,5 proc. iki 2 proc. buvo sumažintas anticiklinis kapitalo rezervas. Kalbant apie fiskalinę sritį, vyriausybė įvedė pagalbos priemonių paketą, kurių vertė – 30 mlrd. HKD (3,5 mlrd. EUR). Tai padaryta visų pirma siekiant sumažinti namų ūkių finansinę naštą, remti MVĮ ir sutvirtinti transporto bei turizmo sektorius. Stebėtojai kritikavo, kad paketai yra per maži, nes sudaro tik 1 proc. BVP. Verta pažymėti, kad lapkričio mėn. TVF pasiūlė padidinti viešąsias išlaidas, siekiant remti ekonomiką ir spręsti struktūrines problemas (būstų trūkumą, pajamų nelygybę ir pan.).

Spalio mėn. vyriausybės vadovė paskelbė savo **2019 m. politinį pranešimą**, kuriame daugiausia dėmesio skyrė būsto sektoriui ir gerovei. Kalbant apie gerovę, pranešime iš dalies pakartojamos anksčiau paskelbtos pagalbos priemonės ir pridedama įvairių naujų priemonių. Kalbant apie būsto sektorių, ryškiausias pasiūlymas buvo pasinaudoti Žemių susigrąžinimo potvarkiu, siekiant iš nekilnojamojo turto plėtotojų susigrąžinti žemę, skirtą tankiai statomiems būstams, kurių plėtojimo planai dar nebuvo parengti, ir panaudoti tą žemę viešiesiems būstams.

2019 m. **Europos įmonės** daugiausia laikėsi delsimo metodo. Įmonės, kurios naudojosi Honkongu kaip regioniniu platesnio Azijos ir Ramiojo vandenyno regiono centru, buvo iš esmės paveiktos JAV ir Kinijos prekybos karo ir prastos pasaulinės prekybos. Įmonėms, kurios daugiausia dėmesio skiria vietas pardavimams, neramumai kėlė labai daug rūpesčių, ypač mažmeninės prekybos sektoriuje (būtent prabangos prekių), apgyvendinimo, maisto ir gėrimų sektoriuose. Šiuose sektoriuose pastebėtas ryškus pardavimų sumažėjimas; pagrindinė to priežastis – ženkliai sumažėjęs lankytojų skaičius ir vartotojų išlaidos. Kai kurios įmonės nusprendė sumažinti operacijų skaičių. Situacijai nepagerėjus, įmonės galėtų būti priverstos apvarstyti papildomas priemones.

Ekstradicijos aktas, kurio dabar jau atsisakyta, ir jo priėmimo procesas kėlė didelį susirūpinimą Europos verslo bendruomenei. Prasidėjus neramumams, Europos įmonės aiškiai pasmerkė smurtą, kartu išreiškėdamos rimtą susirūpinimą dėl politinės aklavietės ir to, kokią poveikį ji daro verslo klimatui Honkonge.

Didėjantis politinis spaudimas ir kišimasis į įprastą įmonių veiklą buvo nauji 2019 m. Honkongui būdingi aspektai, kuriuos verslo bendruomenė stebėjo su nerimu. Honkongo veiklos efektyvumas, jo kaip žemyninės Kinijos pagrindinio lengvatinių mokesčių centro vaidmuo, jo didelė autonomija, teisminių institucijų nepriklausomumas ir didesnis teisinis

valstybės principo paisymas vertinami kaip pagrindiniai konkurenciniai pranašumai. Susilpnėjus kuriam nors iš šių aspektų, Honkongas taptų mažiau patraukus kaip tarptautinis verslo centras.

Prekyba ir kitos politikos sritys

Kovo mėn. Honkongas pasirašė **laisvosios prekybos susitarimą** (LPS) su Australija. 2019 m. Laose, Mianmare, Singapūre, Tailande, Vietname ir Malaizijoje įsigaliojo LPS (pasirašytas 2017 m.) su Pietryčių Azijos valstybių asociacija (ASEAN). Honkongas taip pat viešai pranešė apie savo ketinimą prisijungti prie Regioninės visapusiškos ekonominės partnerystės ir vesti derybas dėl kitų LPS, būtent su Tailandu ir su Jungtine Karalyste po jos išstojimo iš ES. 2019 m. nebuvo sudaryta naujų susitarimų dėl investicijų skatinimo ir apsaugos, tačiau vyksta derybos su Rusija, Iranu ir Turkija.

Mokslinių tyrimų ir inovacijų skatinimas išlieka Honkongo vyriausybės prioritetas – vyriausybės vadovės politiniame pranešime paskelbta, kad peržiūrimos kelios mokslinių tyrimų ir inovacijų paramos programos. Kad paremtų inovacijas, Honkongas taip pat įvedė originalią patentų skyrimo sistemą. Inovacijos taip pat skatinamos finansų srityje, siekiant, kad Honkongas taptų technologijų lyderiu teikiant finansines paslaugas (vadinamosios finansinės technologijos) ir žaliojo finansavimo srityje. 2019 m. miestui suteiktos pirmos aštuonios virtualios bankininkystės licencijos ir išleista pirmoji vyriausybės žaliųjų obligacijų, kurių vertė 1 mlrd. JAV dolerių, partija².

Aplinkos apsauga ir priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimas 2019 m. išliko svarbūs uždaviniai Honkongui. Atliekų srityje vyriausybė ėmėsi veiksmų siekdama sumažinti plastikinių šiaudelių ir maisto taros iš polistireno putų naudojimą pastatuose, kuriuose dažniausia aptarnaujami vyriausybės darbuotojai. Tačiau vis dar laukiama ilgai aptarinėtos atliekų apmokestinimo programos, kuri 2018 m. lapkričio mėn. buvo pristatyta Teisėkūros taryboje. Vienintelis dėmesio vertas planas, kaip kovoti su didėjančiu mieste susidarančių atliekų kiekiu, – pastatyti didelį deginimo įrenginį šiluminės energijos gavybai iš atliekų. Vis dar beveik nėra politikos ir priemonių, skirtų atliekoms mažinti, naudoti ir perdirbti. Reikšmingas žingsnis siekiant su oro tarša susijusios pažangos buvo 2019 m. sausio mėn. įsigaliojęs reglamentas, pagal kurį laivai Honkongo vandenyse gali naudoti tik degalus, kuriuose yra ribotas sieros kiekis (ne daugiau kaip 0,5 proc.). Honkongas taip pat paskelbė viešas konsultacijas dėl priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo, siekdamas priimti ilgalaikę priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo strategiją teritorijoje.

Honkongo ir žemyninės Kinijos santykiai

Vykstantys protestai turėjo ženklių poveikį Honkongo ir žemyninės Kinijos santykiams. Kinijos Liaudies Respublikos vyriausybė viešai pritarė valdžios institucijų naudojamai jėgai prieš protestuotojus. Be to, turėdama labai ribotų įrodymų, ji įvertino, kad protestai yra priemonė asmenims, siekiantiems Honkongo nepriklausomybės, ir kad užsienio jėgos yra atsakingos už kurstomus neramumus. Žemyninė dalis įvardijo, kad socialinės ir ekonominės nuoskaudos yra pagrindinis visuomenės nepasitenkinimo veiksnys. Prezidentas Xi Jinpingas pavadino smurtą „baisiu iššūkiu“ principui „viena šalis – dvi sistemos“.

² Honkongas sukūrė žaliųjų obligacijų programą, kurios vertė siekia 100 mlrd. HKD (11,5 mlrd. EUR). Gegužės mėn. Honkongo pinigų institucija taip pat pranešė apie priemonių rinkinį, kuriuo siekiama remti ir skatinti Honkongo plėtrą žaliojo finansavimo srityje.

Ir toliau didėjo nuogąstavimas, kad silpnėja Honkongo aukšto lygio autonomija pagal principą „viena šalis – dvi sistemos“.

Žiniasklaida pranešė apie padidėjusį Honkonge dislokuotų Liaudies išlaisvinimo armijos karių skaičių. Liaudies išlaisvinimo armijos dalinio kariai lapkričio mėn. išėjo iš savo kareivinių Kaulūne ir pradėjo šalinti barikadas ir griuvėsius, kurie neramumų metu buvo palikti magistralėse. Pagal Pagrindiniame įstatyme numatytas sąlygas Honkongo vyriausybė gali prašyti Liaudies išlaisvinimo armijos pagalbos nelaimės atveju arba padėti palaikyti viešąją tvarką. Tačiau šiuo atveju toks prašymas nebuvo pateiktas.

Po to, kai Aukštasis teismas priėmė sprendimą dėl to, kad veido kaukių draudimas prieštarauja konstitucijai, Kinijos Liaudies Respublikos Teisėkūros reikalų komisijos atstovas spaudai pareiškė, kad tik Nacionalinis Liaudies kongreso Nuolatinis komitetas gali spręsti, ar Honkongo įstatymai atitinka Pagrindinį įstatymą. Pareiškime Honkongo advokatų taryba pažymėjo, kad ši pozicija yra „teisiškai neteisinga“, kad Honkongo teismai yra anksčiau panaikinę konstitucijai prieštaraujančius įstatymus ir kad bet kokia užuomina, kad Honkongo teismai negali atlikti konstitucinės peržiūros, apriboja teisminės valdžios vykdymą, kuriuo jie visada naudodavosi, ir prieštarauja Pagrindiniam įstatymui.

Politiniai neramumai lėmė didėjančią abiejų politikos spektro pusių spaudimą Honkongo verslo bendruomenei. Kai kurių Honkongo įmonių darbuotojai už dalyvavimą demonstracijose bei protestuose ir už protestą palaikančius komentarus socialiniuose tinkluose buvo nubausti įvairiais būdais, įskaitant atleidimą. Pačios bendrovės patyrė spaudimą; po to buvo paviešinti atvejai, kai verslo lyderiai atsistatydino ir viešai atsiprašė dėl savo darbuotojų politinių pažiūrų ir veiksmų. Į įmones, kurios buvo laikomos palaikančiomis Kiniją, plačiai nusitaikė protestams pritariantys asmenys. Kai kuriais atvejais tokios įmonės buvo boikotuojamos, tačiau būta ir smurtinių veiksmų, visų pirma vandalizmo jų patalpose.

2019 m. Honkongas išliko **svarbus žemyninės Kinijos prekybos centras**, o žemyninė dalis išliko kol kas didžiausia Honkongo prekybos partnerė: 55 proc. Honkongo eksporto buvo nukreipta į žemyninę Kiniją, o 47 proc. Honkongo importo įvežta iš žemyninės dalies. Savo ruožtu Honkongas buvo penktas pagal dydį Kinijos prekybos partneris 2018 m. (po JAV, ES, Japonijos ir Korėjos). Žemyninė Kinija (ypač Guangdongo provincija) išlieka svarbi laikinojo išvežimo perdirbti bazė Honkongui.

Honkongas taip pat išliko **pagrindinis Kinijos lengvatinių mokesčių centras ir investicijų centras**. Jis yra didžiausias žemyninės dalies tiesioginės užsienio investicijos (TUI) šalyje šaltinis, kuris iš viso sudaro 54 proc. (2018 m. pabaigoje), ir tiesioginės šalies investicijos užsienyje pirmoji paskirties vieta, sudaranti iš viso 65 proc. Žemyninė dalis savo ruožtu buvo antras pagal dydį Honkongo TUI šalyje šaltinis (2017 m. pabaigoje Honkonge iš viso sudarė 25,5 proc.)³. Honkonge įregistruota 1 241 žemyninės dalies įmonė; jos sudaro 51 proc. iš 2 449 Honkonge įregistruotų įmonių, bet bendra rinkos kapitalizacija sudaro 73 proc. (2019 m. pabaiga). Honkonge įregistruotos 1 146 žemyninės dalies įmonės; jos sudaro 50 proc. iš 2 315 Honkonge įregistruotų įmonių, bet bendra rinkos kapitalizacija sudaro 68 proc. (2018 m. pabaiga). Honkongo ir žemyninės Kinijos kapitalo rinkos yra sujungtos **Vertybinių popierių susiejimo programa**, kuri jungia Honkongo vertybinių popierių biržą su jos partneriais Šanchajuje ir Šendžene, ir **programa „Bond Connect“** – bendra patekimo į obligacijų rinką programa.

Per metus Honkongas toliau plėtojo ryšius su žemynine Kinija pagal **Kinijos ir Honkongo visapusišką partnerystės susitarimą**. Lapkričio mėn. abi pusės pasirašė dėl pakeitimo pagal

³ <https://www.tid.gov.hk/english/aboutus/publications/factsheet/china.html>

Kinijos ir Honkongo visapusišką partnerystės susitarimą dėl prekybos paslaugomis, pagal kurį įvedama daugiau liberalizavimo priemonių tokiuose sektoriuose kaip finansinės ir teisinės paslaugos, statybos ir inžinerija, bandymai ir sertifikavimas, pramogos ir turizmo paslaugos. Šis pakeitimas bus įgyvendintas 2020 m. birželio mėn.

2019 m. vasario mėn. paskelbtas ilgai lauktas **Guangdongo, Honkongo ir Makao Didesniojo įlankos regiono** projektas. Honkongas buvo nurodytas kaip vienas iš keturių pagrindinių miestų regione (kartu su Šendženu, Guangdžou ir Makao). Honkongui buvo paskirtas svarbus vaidmuo plėtojant Didesnįjį įlankos regioną, ypač profesionalias paslaugas (įskaitant finansines paslaugas), ir pasaulinio lengvatinių mokesčių ženminbi juanio centro vaidmuo. Paskelbus projektą pranešta apie priemones, įskaitant bendradarbiavimo intelektualės nuosavybės teisės ir muitų srityje stiprinimą ir palankesnių sąlygų Honkongo gyventojams gyventi, dirbti ir atlikti mokslinius tyrimus Didesniajame įlankos regione sudarymą. Tačiau dėl neramumų Honkonge didėja susirūpinimas, kad jo vaidmuo Didesniajame įlankos regione galėtų būti sumažintas kitų miestų naudai.

2019 m. ES ir Honkongo dvišaliai santykiai ir bendradarbiavimas

2019 m. lapkričio 28 d. Honkonge įvyko **13-asis ES ir Honkongo struktūrinis dialogas**. Vykdamas dialogą buvo galimybė aptarti bendradarbiavimą įvairiose srityse, įskaitant dvišalę prekybą, PPO reformą, finansines paslaugas, investicijas, viešuosius pirkimus, muitus, inovacijas ir technologijas, taip pat prekybą žmonėmis.

Ypatingojo Administracinio Kinijos Regiono Honkongo vyriausybės atlikto 2019 m. tyrimo duomenimis, Honkonge verslą yra įsteigusios daugiau kaip 2 300 ES įmonių, daugiau nei pusė iš jų Honkonge turi regionines būstines ar regioninius biurus. ES įmonės veikia įvairiuose sektoriuose, daugiausia – finansinių ir verslo paslaugų, prekybos, logistikos, mažmeninės prekybos, maisto ir gėrimų, statybos sektoriuose.

2019 m. Honkongas buvo 18-as pagal dydį ES prekybos prekėmis partneris ir 9-as pagal dydį ES prekybos partneris Azijoje, iš viso prekyba sudarė 48,0 mlrd. EUR (+3,4 proc. per metus). ES prekių eksportas į Honkongą sudarė 36,7 mlrd. EUR, o importas iš Honkongo – 11,3 mlrd. EUR, dėl to ES prekybos perteklius pasiekė 25,4 mlrd. EUR ir buvo ketvirtas pagal dydį ES išorės prekybos perteklius. ES taip pat išliko antra pagal dydį Honkongo prekybos partnerė po žemyninės Kinijos. Per metus ES buvo antra pagal dydį Honkongo eksporto paskirties vieta ir trečia pagal dydį importo tiekėja.

Honkongas tebeatliko svarbią Kinijos ir ES tarpusavio prekybos sandėlio funkciją: 2018 m. daugiau kaip 10 mlrd. EUR žemyninės dalies importo iš ES buvo nukreipiama per Honkongą, o žemyninės dalies kilmės prekių reeksportas į ES per Honkongą iš viso viršijo 35 mlrd. EUR.

Honkongas išliko penktas pagal svarbą ES **prekybos paslaugomis partneris** Azijoje, po Kinijos, Singapūro, Japonijos ir Indijos. 2018 m. (paskutiniai metai, apie kuriuos turima duomenų) dvišalė prekyba paslaugomis siekė 29,3 mlrd. EUR. (+8,7 proc. per metus). ES paslaugų importas iš Honkongo siekė 14,8 mlrd. EUR, o eksportas į Honkongą – 14,5 mlrd. EUR, tad ES patyrė nedidelį 325 mln. EUR. deficitą.

ES ir Honkongo dvikryptės **investicijos** ir toliau buvo labai svarbios. Remiantis Honkongo statistiniais duomenimis, neįskaitant lengvatinių mokesčių zonų, ES yra antra pagal dydį Honkongo užsienio investuotoja su daugiau kaip 2 300 įmonių ir 2018 m. (tai paskutiniai metai, apie kuriuos turima duomenų) pabaigoje jai teko 136,2 mlrd. EUR, arba 8,2 proc., visų tiesioginių užsienio investicijų. 2018 m. pabaigoje visos tiesioginės užsienio investicijos iš

Honkongo į ES sudarė 168 mlrd. EUR, dėl to Honkongas yra dėmesio vertas tiesioginių užsienio investicijų į ES šaltinis.

Svarbią Honkongo padėtį investiciniuose santykiuose su ES iš dalies lėmė tai, kad nemaža į Honkongo tiesioginių užsienio investicijų statistinius duomenis įrašomų investicijų dalis faktiškai yra žemyninės kilmės. Iš tikrųjų, Honkongo Prekybos plėtros tarybos duomenimis, daugiau kaip 60 proc. Kinijos investicijų į kitas šalis nukreipiama į Hongkongą arba per jį. Panašiai nemaža ES tiesioginių užsienio investicijų į Kiniją procentinė dalis įgyvendinama per Hongkongą. Be kitų dalykų, tai iš esmės lėmė aukštos kokybės paslaugų teikėjų buvimas, prognozuojama Honkongo reglamentavimo aplinka ir teisinės valstybės principo laikymasis.

Per metus ES ir Honkongas toliau bendradarbiavo **multinės** srityje, įgyvendinami veiksmų planą dėl intelektinės nuosavybės teisių apsaugos gerinimo, finansuojamą pagal bendrąją intelektinės nuosavybės sistemą. 2019 m. veiksmų planas buvo pratęstas, kad apimtų ES jūrų uostus, siekiant jungtinio bendradarbiavimo ir jungtinio tranzitinių krovinių valdymo. Kovo mėn. Honkonge buvo suorganizuotas ES ir Honkongo darbo grupės intelektinės nuosavybės klausimais posėdis, o liepos mėn. Briuselyje – 11-asis ES ir Honkongo Jungtinio multinių bendradarbiavimo komiteto posėdis. Nepaisant puikaus bendradarbiavimo, Honkongas išliko antras pagal į ES importuojamų prekių, kuriomis pažeidžiamos intelektinės nuosavybės teisės, vertę kilmės šaltinis, net jeigu prekės nėra pagamintos jo teritorijoje. Abi suinteresuotosios šalys svarsto, kaip toliau spręsti šią problemą ir gerinti bendradarbiavimą šioje srityje.

Honkongo valdžios institucijos paskelbė du naujus kvietimus teikti paraiškas skirti lėšų programos „**Horizontas 2020**“ dalyviams iš YAR remti. Struktūrinio dialogo metu ES ir Honkongas susitarė ieškoti galimybių, kaip praplėsti Honkongo bendro finansavimo mechanizmą programai „Horizontas 2020“ ir ne tik jai, kad būtų įtrauktas privatusis sektorius.

Kalbant apie **bendradarbiavimą mokesčių srityje** 2019 m. vasario mėn. Honkongas iš dalies pakeitė du likusius lengvatinio apmokestinimo fondų ir lengvatinio apmokestinimo privačios nuosavybės fondų režimus, kad atsakytų į ES rūpimus klausimus dėl jų tikslinių savybių. Šiuo pagrindu Europos Sąjungos Taryba 2019 m. kovo mėn. sutiko, kad Honkongas įgyvendino savo gero mokesčių srities valdymo įsipareigojimus.

Kovos su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu srityje 2019 m. rugsėjo mėn. Finansinių veiksmų darbo grupė paskelbė bendrą Honkongo vertinimo ataskaitą⁴. Honkongas – jurisdikcija, vykdanči reikšmingą su įmonių kūrimu susijusią veiklą. Jis neseniai patobulino savo režimą siekdamas užtikrinti, kad įmonės rinktų ir tvarkytų tikrosios nuosavybės informaciją savo patalpose, tačiau tokių naujų priemonių veiksmingumas kol kas dar nevisiškai patvirtintas. Honkongas taip pat turėtų imtis papildomų veiksmų siekdamas užtikrinti, kad tikrosios nuosavybės informacija, susijusi su juridinėmis struktūromis, būtų lengviau prieinama ir tiksli.

ES ir Honkongas toliau bendradarbiavo siekdami stiprinti **žmonių tarpusavio ryšius**, ypač mokslinių tyrimų, akademinio bendradarbiavimo, studentų judumo, kultūros ir kūrybos pramonės srityse.

ES biuras Honkonge, dažnai bendradarbiaudamas su ES valstybėmis narėmis ir jų kultūros institutais, įgyvendino įvairią kultūrinę, ekonominę ir viešosios diplomatinės veiklą. Ryškiausi

⁴ <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/mer4/MER-Hong-Kong-China-2019.pdf>

metų įvykiai – ES filmų festivalis, ES kalbų diena, Honkongo knygų mugė, dalyvavimas kasmetinėse Honkongo LGBTI asmenų eitynėse, praktinis seminaras apie vienkartinius plastikinius gaminius, bendradarbiavimas su TMO organizuojant Visuotinį migracijos filmų festivalį, ES ir Honkongo prekybos žmonėmis prevencijos praktinis seminaras, filmo peržiūra ir ekspertų diskusija siekiant išsiaiškinti namų ūkio darbuotojų iš užsienio teises. ES biuras dažnai susitikdavo su vyriausybės pareigūnais, įstatymų leidėjais, akademinė bendruomene ir pilietine visuomene.